

باسمه تعالی

**دستورالعمل نحوه تکمیل فرم گزارش استانی دفتر ترویج
دانش و فناوری کشاورزی
در سال ۱۳۹۷**

تهیه و تنظیم: فریبا کاظمی
کارشناس مسئول ممیزی و پایش رهیافتهای ترویجی
همکاران:
کامبیز اسلانی
کارشناس انتقال یافته های تحقیقاتی

دفتر ترویج دانش و فناوری کشاورزی
بهار ۱۳۹۸

مجموعه فرم های پیوست به منظور جمع آوری منظم و یکنواخت فعالیت های ترویجی حوزه عمل دفتر ترویج دانش و فناوری کشاورزی در استان ها تهیه گردیده است . به منظور سهولت تکمیل فرمها، فایل در قالب نرم افزار اکسل (Excel) طراحی و فعالیت ها و اقدامات ترویجی در شش گروه و هر کدام در یک شیت (sheet) به شرح زیر قرار گرفته است:

- ۱- فرم (۱): گزارش عملکرد "سایت های جامع الگویی تولید"
- ۲- فرم (۲): گزارش عملکرد "کانون های یادگیری"
- ۳- فرم (۳): گزارش عملکرد "طرح های تحقیقی - ترویجی"
- ۴- فرم (۴): گزارش عملکرد انتقال یافته های تحقیقاتی : واحد نمایشی (مزرعه - باغ - دامداری و ...) ، برنامه روز مزرعه و هفته انتقال یافته ها
- ۵- فرم (۵): گزارش عملکرد جشنواره و نمایشگاه ترویجی
- ۶- فرم (۶): گزارش عملکرد انتخاب تولیدکنندگان نمونه بخش کشاورزی

در تکمیل فرم های این فایل رعایت موارد زیر ضروری است :

- ۱- صرفاً "فعالیت های ترویجی حوزه عمل این دفتر" در فرمها درج و ارسال گردد و از لحاظ نمودن فعالیت های مربوط به سایر دفاتر خودداری گردد .
- ۲- هر اقدام یا فعالیت آموزشی صرفاً "یکبار قید گردد .
- ۳- کلیه فعالیت های ترویجی ، اعم از اینکه از محل اعتبارات استانی یا اعتبارات ملی انجام یافته باشد با قید محل تامین اعتبار در این فرمها گزارش شود .
- ۵- در مورد اعداد دارای ممیز بجای (/) از علامت نقطه (.) استفاده شود .
- ۶- حتماً " تمامی ستونهای هریک از فعالیت های ترویجی پر شود.
- ۷- از هرگونه تغییر در فرمت گزارش ، حذف یا اضافه یا جابجایی ستونها جدا" خودداری شود.
- ۸- محصولات و موضوعات هریک از فعالیت های ترویجی براساس جدول زیر و کد مربوطه قید گردد.

تعاریف مفاهیم و واژه های فعالیت های ترویجی

سایت جامع الگویی تولیدی ترویجی :

سایت جامع الگویی تولیدی ترویجی عبارتست از یک واحد تولیدی متعلق به یک مددکار ترویجی و یا تسهیلات روستائی و تعدادی واحد متعلق به سایر بهره برداران یک روستا که در آنها کلیه توصیه های فنی و یافته های تحقیقاتی و طرحهای مورد نظر وزارت جهاد کشاورزی با تجمیع منابع و امکانات، اجرا گردیده و تعمیم و توسعه می یابد. واحد متعلق به مددکار و تسهیلات روستائی، واحد اصلی و سایر واحدها، واحدهای تابعی نامیده می شوند (واحدهای تابعی بین ۲۰ تا ۳۵ مورد خواهد بود).

کانون های یادگیری :

کانون یادگیری کشاورزان نمونه عبارتست از یک واحد متعلق به نمونه یا خبره کشاورزی، با عنوان واحد اصلی، که توان انتقال دانش و تجارب را به سایر تولیدکنندگان داشته باشد و طی آن کلیه توصیه‌هایی که منجر به ارتقای کمی و کیفی عملکرد وی شده به سایر واحدهای بهره برداری همجوار (که به عنوان واحدهای تابعی از آنها یاد می شود) تسری می یابد.

طرح مشترک تحقیقی - ترویجی :

طرح مشترک تحقیقی - ترویجی عبارت از طرحی است که در آن نتایج حاصله از طرحهای تحقیقاتی پایان یافته (در زمینه های مختلف کشاورزی) و یا نتایج حاصل از طرحهای تحقیقات ناحیه ای با همکاری محقق ، کارشناس ترویج و کارشناس واحد اجرایی ذیربط در مزارع کشاورزان مورد بررسی قرار می گیرد تا بدین وسیله ضمن حصول اطمینان از تطابق و کاربرد این نتایج در شرایط زارع یا تولیدکننده ، زمینه مناسبی برای آشنایی کارشناس ، مروج و مددکار ترویجی با یافته های جدید و همچنین آشنایی محقق با مسائل تولید در سطح مزارع کشاورزان فراهم شود. بدیهی است که در صورت موفقیت یافته در این مرحله ، تعمیم و توسعه آن با استفاده از سایر روشهای ترویجی ادامه خواهد یافت.

برنامه های انتقال یافته های تحقیقاتی:

برنامه های انتقال یافته های تحقیقاتی با هدف بکارگیری فناوری مناسب و ایجاد مهارت لازم در کارشناسان و تولیدکنندگان بخش و بکارگیری یافته‌های تحقیقاتی سازگار و دانش بومی و تجارب برتر در واحدهای بهره‌برداری اجرا می گردد . این هدف از طریق عملیات ذیل در دفتر ترویج کشاورزی و منابع طبیعی برنامه ریزی و در سطح کشور عملیاتی می گردد:

- هفته انتقال یافته‌ها
- روز مزرعه
- ایجاد مزارع نمایشی

روز مزرعه

روز مزرعه موقعیتی است که نمود عینی یک فعالیت یا یافته نوین علمی، توسط محقق در ایستگاه‌های تحقیقاتی و یا در واحد بهره‌برداری کشاورزان در معرض دید بهره‌برداران، مروجان یا سایر افراد و واحدهای ذینفع قرار می‌گیرد.

هفته انتقال یافته ها:

ایامی از هفته که در آن مجموعه‌ای از یافته‌های علمی و فنی با همکاری بخش‌های تحقیقاتی، ترویجی، آموزشی و اجرا در دو سطح ملی و استانی در قالب کارگاه، سخنرانی، بازدید علمی و عملی و با بکارگیری کلیه وسایل آموزشی و کمک آموزشی ارایه می‌شود.

واحد نمایشی (مزرعه - باغ - دامداری و ...):

به آن دسته از واحد‌های زراعی و باغی تحت مالکیت کشاورزان اطلاق می‌شود که در آنها روش‌های بکارگیری علوم یا فنون جدید (نمایش طریقه ای) و یا نشان دادن نتایج بکارگیری توصیه‌های علمی (نمایش نتیجه ای) توسط کشاورزان و در شرایط معمولی انجام می‌شود. واحدهای نمایشی، وظیفه ترویج علوم و تحقیقات کاربردی که به نتایج قابل اطمینانی رسیده را در شرایط زارع به بهره‌برداران منطقه و با زبان کشاورز بر عهده دارند؛ از این رو یکی از روش‌های مؤثر و اثربخش در ترویج و توسعه یک نوآوری جدید در منطقه به حساب می‌آیند.

فرآیند شناسایی، انتخاب و معرفی تولیدکنندگان برتر:

وزارت جهاد کشاورزی به منظور ایجاد زمینه ترغیب فعالان عرصه تولید کشاورزی در سطح کشور، توجه مسئولان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران کشور به وضعیت کشاورزان، ایجاد زمینه برای ارائه کمبودها و مشکلات کشاورزان، معرفی تولیدکنندگان برتر بخش و ایجاد زمینه الگویی برای تأسی سایر بهره‌برداران، همه ساله نسبت به شناسایی، انتخاب و معرفی تولیدکنندگان برتر اقدام می‌نماید.

جشنواره ترویجی:

یکی از شیوه‌های گروهی ترویجی است که با برگزاری مراسم زنده و متنوعی همراه است و ابعاد مختلف یک محصول یا موضوع کشاورزی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مولدان و بهره‌برداران برای بهبود بخشیدن به کمیت و کیفیت تولیدات خود از اطلاعات و تجارب ارائه شده استفاده کنند و انگیزه کافی برای این کار در آنان تقویت شود. در این تعریف، جشنواره‌های محصولی شامل سه فعالیت جشنواره، نمایشگاه و کارگاه آموزشی است که به‌طور هم‌زمان و در سه سطح ملی، استانی و بومی اجرا می‌شود.

- برنامه و راهبردهای ترویج در توسعه کشاورزی پایدار

الف) IPCM: راهبرد تحولی استقرار برنامه کشاورزی پایدار در شرایط کشاورزی ایران:
" IPCM " مدل ترویجی مشارکتی سیستمی، شامل نه تاکتیک تلفیقی تحقیقی - ترویجی - اجرایی برای استقرار کشاورزی سازگار با محیط زیست با تاکید بر مشارکت آگاهانه بهره‌برداران است. این مدل شامل بسته ویژه ای از تاکتیکها و فناوریهای سازگار با محیط زیست است که ضمن افزایش بهره‌وری اقتصادی و معیشت پایدار، بر حمایت و حفاظت از تنوع زیستی، متناسب با شرایط اجتماعی تاکید دارد و بر چرخه دانش، مشارکت شبکه مردمی، پتانسیلها، تجربیات و سرمایه‌های محلی استوار است.

ب) IPM.FFS : راهبرد ترویج برای تولید محصولات گواهی شده و توسعه کشاورزی ارگانیک :
"IPM.FFS" راهبرد تحولی ترویجی است برای توانمند کردن کشاورزان در مدیریت صحیح مزرعه بر مبنای مدیریت تلفیقی آفات بر پایه کشت بوم زرعی است. در این برنامه ، فرایند مدیریت تلفیقی آفات بر پایه ۴ تاکتیک فنی و ترویجی صورت گرفته که طی آنها محیط زیست را مد نظر قرار داده و از تمام فنون مناسب برای کنترل جمعیت آفات در زیر سطح آستانه زیان استفاده میکند. این راهبرد با هدف کیفی سازی فرایند تولید از مزرعه تا سفره صورت می گیرد. مدیریت مزرعه در این راهبرد بر اساس استانداردهای سه گانه پایه ایمنی غذا در کشاورزی پیاده شده و تا استقرار سیستم استانداردهای داوطلبانه ارگانیک و GAP توسعه می یابد.

ج) FFS : رهیافت ترویج مزرعه ای : رهیافت بی بدیل و پویای ترویجی مبتنی بر فرایند سیستمی مزرعه ای است که به صورت یک سیستم منظم یادگیری و توسعه فناوری مشارکتی کشاورز مدار پیاده شده و با ایجاد بستر مناسب برای شناخت کشت بوم مزرعه و فرایند مدیریت محصول به شیوه جامع و یکپارچه (از بذر تا بذر) ، کشاورزان را به مدیران ماهر تولید در جهت توسعه کمی و کیفی تولید تبدیل می نماید.

یافته ها و توصیه های منتقل شده:

پس از اتمام طرح تحقیقاتی، نتایجی در قالب یافته های تحقیقاتی استخراج می شود که پس از طرح در کمیته های تخصصی و بررسی محتوای آنها، بخشی از آنها، "قابل ترویج"، تشخیص داده می شوند. هر کدام از این یافته ها می توانند یک یا چند توصیه تحقیقاتی در دل خود داشته باشند.

- منظور از یافته، نتایج برگرفته از طرح های تحقیقاتی مصوب پایان یافته می باشد که گزارش نهایی آنها تهیه شده است.
- منظور از توصیه ، مجموعه ای از پیام های ترویجی است که از دل یافته های تحقیقاتی استخراج می شود.

جدول شماره ۱ - عناوین و کد زیربخشها و محصولات / موضوعات

موضوع / محصول / دام	کد محصول / دام / موضوع	عنوان زیربخش	زیربخش
گندم	۱۰۱	زراعت	۱
جو	۱۰۲		
ذرت دانه ای	۱۰۳		
ذرت علوفه ای	۱۰۴		
یونجه	۱۰۵		
سایر نباتات علوفه ای (اسپرس-سورگوم-ارزن-شیدر و ...)	۱۰۶		
کلزا	۱۰۷		
گلرنگ	۱۰۸		
سویا	۱۰۹		
آفتابگردان	۱۱۰		
کنجد	۱۱۱		
پنبه	۱۱۲		
چغندقند	۱۱۳		
حبوبات دیم	۱۱۴		
نخود (آبی)	۱۱۵		
لوبیا	۱۱۶		
عدس	۱۱۷		
باقلا	۱۱۸		
سیب زمینی	۱۱۹		
پیاز	۱۲۰		
گوجه فرنگی	۱۲۱		
خیار	۱۲۲		
سایر محصولات سبزی و صیفی (محصولات جالیزی ، سبزیجات و ...)	۱۲۳		
برنج	۱۲۴		
محصولات سالم و ارگانیک زرتعی	۱۲۵		
سایر محصولات زراعی	۱۲۶		
زراعت عمومی	۱۲۷		
گردو	۲۰۱		
بادام	۲۰۲		
فندق	۲۰۳		
زعفران	۲۰۴		
زرشک	۲۰۵		
انگور	۲۰۶		
انواع توت	۲۰۷		
زردآلو و قیسی	۲۰۸		
آلبالو	۲۰۹		
انواع آلو	۲۱۰		
سیب درختی	۲۱۱		
گلابی	۲۱۲		
به	۲۱۳		
هلو و شلیل	۲۱۴		

موضوع / دام / محصول	کد محصول / دام / موضوع	عنوان زیربخش	زیربخش
گیلاس	۲۱۵		
پرتقال	۲۱۶		
نارنگی	۲۱۷		
لیمو ترش	۲۱۸		
لیمو شیرین	۲۱۹		
سایر مرکبات (نارنج ، گریپ فروت)	۲۲۰		
انار	۲۲۱		
انجیر	۲۲۲		
کیوی	۲۲۳		
زیتون	۲۲۴		
چای	۲۲۵		
پسته	۲۲۶		
موز	۲۲۷		
خرما	۲۲۸		
سایر میوه های گرمسیری (کنار-آناناس- نارگیل-انبه - پاپایاو...)	۲۲۹		
نهال محصولات باغی	۲۳۰		
گل و گیاهان زینتی	۲۳۱		
گیاهان دارویی (با ذکر محصول)	۲۳۲		
قارچ خوراکی	۲۳۳		
سایر محصولات باغی	۲۳۴		
محصولات گلخانه ای	۲۳۵		
محصولات سالم و ارگانیک باغی	۲۳۶		
باغبانی عمومی (احداث باغ-هرس- بهداشت و ...)	۲۳۷		
گیاهپزشکی زراعی	۳۰۱	حفظ نباتات	۳
گیاهپزشکی باغی	۳۰۲		
گیاهپزشکی عمومی	۳۰۳		
گاو بومی و دورگ	۴۰۱	امور دام و آبزیان	۴
گاو صنعتی	۴۰۲		
گاومیش	۴۰۳		
شتر	۴۰۴		
اسب	۴۰۵		
گوسفند و بز	۴۰۶		
طیور بومی	۴۰۷		
طیور صنعتی	۴۰۸		
زنبور عسل	۴۰۹		
کرم ابریشم	۴۱۰		
سایر دام ها	۴۱۱		
ماهیان گرم ابی	۴۱۲		
ماهیان سردآبی	۴۱۳		
ماهیان زینتی	۴۱۴		
صید و صیادی	۴۱۵		
آبزیان عمومی	۴۱۶		

موضوع / دام / محصول	کد محصول / دام / موضوع	عنوان زیربخش	زیربخش
میگو	۴۱۷		
سایر آبزیان	۴۱۸		
بهبود تغذیه	۴۱۹		
جایگاه دام	۴۲۰		
فراورده های دامی	۴۲۱		
بهداشت و بیماریهای دام ، طیور و آبزیان	۴۲۲		
دامپروری عمومی	۴۲۳		
آبیاری قطره ای	۵۰۱	خاک و آب و مکانیزاسیون کشاورزی	۵
آبیاری بارانی	۵۰۲		
سایر سیستمهای مدرن آبیاری (باذکر نام)	۵۰۳		
مکانیزاسیون کشاورزی	۵۰۴		
تسطیح و یکپارچه سازی اراضی	۵۰۵		
پوشش انبار	۵۰۶		
تجهیز و نوسازی اراضی	۵۰۷		
تغذیه گیاهی	۵۰۸		
حفاظت خاک	۵۰۹		
تناسب اراضی	۵۱۰		
اصلاح خاک	۵۱۱		
خاک ورزی حفاظتی	۵۱۲		
مدیریت بهبود بهره وری آب	۵۱۳		
استفاده از آبهای نامتعارف در کشاورزی	۵۱۴		
سایر فعالیتهای آب و خاک	۵۱۵		
صنایع تبدیلی دام و آبزیان	۶۰۱	صنایع تبدیلی	۶
صنایع تبدیلی منابع طبیعی	۶۰۲		
صنایع تبدیلی محصولات زراعی و باغی	۶۰۳		
صنایع تبدیلی خانگی	۶۰۴		
بسته بندی	۶۰۵		
بازاریابی و بازار رسانی محلی	۶۰۶		
مدیریت ضایعات و پسماندها	۶۰۷		
جنگل	۷۰۱	منابع طبیعی و آبخیزداری	۷
مرتع	۷۰۲		
بیابان	۷۰۳		
آبخیز	۷۰۴		
سایر فعالیتهای منابع طبیعی و آبخیزداری	۷۰۵		
سرمازدگی	۸۰۱	تنش های محیطی و بهداشت کشاورزی	۸
خشکسالی	۸۰۲		
بیمه	۸۰۳		
بهداشت کشاورزی	۸۰۴		
سایر موارد	۸۰۵		

موضوع / دام / محصول	کد محصول / دام / موضوع	عنوان زیربخش	زیربخش
مددکاران	۹۰۱	ترویج و سایر	۹
تسهیلگران	۹۰۲		
تعاونیها و تشکلهها	۹۰۳		
عشایر	۹۰۴		
سایر موارد	۹۰۵		